

I CONGRÉS NACIONAL DE BIBLIOTEQUES PÚBLIQUES

LA BIBLIOTECA
PÚBLICA COM A
SALVAGUARDA
DE LA
CIUTADANIA

Lourdes Toledo ■

Bibliotecaris i especialistes de la informació de l'Estat Espanyol, europeus i americans, es van donar cita a València el passat mes d'octubre amb motiu del I Congrés Nacional de Biblioteques Públiques. Sota el lema *La biblioteca pública, portal de la sociedad de la información, l'encontre*, organitzat pel *Ministerio de Educación, Cultura y Deportes* i acollit a València per la Direcció General del Llibre, Arxius i Biblioteques de la Conselleria de Cultura i Educació, va ser l'ocasió perquè, en un clima molt participatiu, centenars de professionals de la informació prenguessen part d'un debat professional i obert que, a través de nombroses comunicacions, ponències i fòrums, va abordar la biblioteca pública en la Societat de la Informació, com un espai d'integració ciutadana i com un servei pròxim a la comunitat.

Quan feia tan sols uns dies que a Copenhaguen s'havia celebrat la Conferència Naple sobre la situació i el desenvolupament de les biblioteques públiques a Europa i encara estaven sobre la taula les conclusions del X Encontro de Bibliotecários da Rede nacional de Bibliotecas Públicas a Oporto, començava a València un encontre de professionals de la biblioteca pública i especialistes de la informació, que durant tres dies -29, 20 i 31 d'octubre- van discutir distendidament sobre la biblioteca pública: reptes, inquietuds, fites, balanç, carències i altres qüestions. El monogràfic del present número –un espai que dediquem sempre a temes claus i actuals relacionats amb les biblioteques i els arxius- intenta fer-se ressò, passat un temps, dels aspectes que es van tractar a València, concretament, d'aquelles propostes, inquietuds i reivindicacions que els bibliotecaris van elaborar i mostrar en la primera cita d'un congrés, que, segons es desprén de les conclusions, continuarà celebrant-se de manera bianual.

Durant l'encontre a València es va discutir sobre la necessitat de trobar mecanismes de cooperació, dins l'àmbit europeu, que ajuden la biblioteca pública a donar respostes davant les noves necessitats dels usuaris en una societat que canvia constantment per les tecnologies de la informació i la comunicació, com recentment s'havia tractat a Glasgow i a Copenhaguen. Així mateix, en el marc del I Congrés Nacional de Biblioteques els professionals van insistir -igual que havien fet a l'encontre de Portugal- sobre la falta de recursos humans i financers, i hi van denunciar una formació escassa -especialment pel que respecta a la utilització de les últimes tecnologies- així com la dificultat de definir estratègies i pràctiques comunes (tant en el cas d'Espanya, com en el de Portugal) davant realitats geogràfiques i socials molt diverses.

No van ser tot, però, déficits del passat i bons propòsits de futur, i durant la cita representats de molts centres van donar a conèixer iniciatives i projectes pioners que demostren que el camí està mig fet, o a mig fer, per aquells menys optimistes. Siga com siga, aquests encontres dels que parlàvem, i per centrar-nos en el més recent, el celebrat a València, demostren que el món s'empeteix, especialment a través de l'espai virtual, on només uns dies abans que comencés l'encontre s'obria el debat -a partir d'un article periodístic que oferia una imatge un tant simplificada i simplificadora de les biblioteques públiques municipals-sobre quin era el model més idoni de biblioteca pública a seguir.

Una pregunta per a moltes respostes, potser. Tantes com realitats culturals i geogràfiques. A debatre sobre això i sobre tot allò que afecta les biblioteques, els usuaris i els bibliotecaris, s'ha dedicat aquest encontre, on la discussió i l'intercanvi d'experiències i d'idees van donar unes quantes pistes sobre per on continuar treballant. Algunes d'elles, no sempre fàcils de resumir, són les que a continuació sintetitzem:

L'espai del que parlem, el de les biblioteques, no només ha canviat d'imatge per introduir ordinadors, revistes, CDs i vídeos, seria massa fàcil simplificar-ho així, sinó que la biblioteca -tal com van exposar gran part dels participants- està instada avui a esdevenir punt de producció i gestió de la informació, lloc d'encontre des d'on potenciar valors solidaris de reconeixement i comprensió entre els ciutadans de diferents cultures, i per què no

Logo Congrés

La inauguració del Congrés va comptar amb la presència del Rei i de la ministra de Cultura, Pilar del Castillo, a més de les autoritats locals

LA BIBLIOTECA PÚBLICA COM A SALVAGUARDA DE LA CIUTADANIA

-com apuntaren alguns dels assistents- un gran saló on paliar la soledat de les grans ciutats i/o una gran aula interactiva per a l'educació formal, no formal i l'autoformació, on satisfer la curiositat del saber. Potser semblen, així de sobte, massa exigències, en canvi -afirmen els bibliotecaris- "no és una utopia", ja que alguns centres de l'Estat Espanyol -i la majoria, a la resta d'Europa i a Amèrica- treballen ja en aquesta realitat.

En un moment en què l'oci és un valor en alça, els bibliotecaris consideren que les biblioteques "no poden (ni haurien de) quedar-se al marge i deixar aquest temps d'oci a la intempèrie de la societat de consum, la qual, si més no, col·labora en la creació d'una frontera social entre 'inforics' i 'infopobres'", allò que els especialistes de la informació han batejat com a "bretxa digital". Les biblioteques públiques tenen la possibilitat i la responsabilitat moral i social -segons els professionals- de fer disminuir aquesta frontera i democratitzar l'accés a la cultura, la informació i el coneixement. A més, la biblioteca -van assegurar els qui les regenten- ja no és un espai exclusiu d'estudi, sinó també un lloc per a l'entreteniment i la diversió, "d'ací la importància de disposar de sales polivalents en els nostres centres"-apuntaren-.

Nous usuaris per a nous professionals i viceversa

La cultura de l'oci, d'un oci cultural, un oci actiu i enriquidor, no és, però, una evidència per a gran part de la societat. La seua democratització passa, si més no, per un canvi de mentalitats, i en eixa transformació -asseguren els experts- les biblioteques públiques tenen molt a dir i a fer, tot començant per "la creació d'una cultura d'acció i participativa, no només de simple consum i recepció, sinó un funcionament on l'usuari esdevinga més participatiu i exigent". "On l'intercanvi i la interactivitat -apunten- siguen la rutina i no l'excepció". Per a això, coincideixen els bibliotecaris, cal primer "transformar algunes reticències i molts hàbits de comportament, tant en el personal com en els usuaris". "Els usuaris -apunten- han de demanar-se: 'què podem fer nosaltres (usuaris) per millorar les biblioteques?' a banda del que la biblioteca puga fer per nosaltres". En eixe sentit, asseguren, la biblioteca "pot convertir-se en un punt d'acció solidària, amb capacitat de reivindicar situacions socials injustes i desiguals".

Bibliotecaris i gestors d'informació

L'altre canvi d'hàbits i de mentalitat pel que apostaren els assistents és el que afecta el treball dels professionals. En aquesta línia va anar la intervenció d'Ester Omella i Montserrat Busquet -que van donar a conèixer l'experiència del servei d'informació de Terrassa, on hi ha un accés directe a les bases de dades de l'Ajuntament- i que van plantejar una biblioteca cada vegada més gestora, on l'usuari és de més en més un client, i que per tant, fa que la gestió dels centres, a mesura que esdevé més complexa, demane una major professionalització. D'ací que "cada dia -diuen- es torne més necessària la planificació d'estratègies: pensar en futur i actuar en present". Un camí a fer, on -asseguren- "hem de buscar nous aliats: des dels mitjans de comunicació, fins les fundacions culturals, i per què no, el finançament de l'empresa privada, com ja s'està fent a altres països europeus, i sobretot, als Estats Units". En eixe context de biblioteca gestora, planificadora i pròxima a les necessitats diàries de la comunitat, Omella va insistir en la conveniència d'introduir en els centres bibliotecaris el Servei d'Informació al Ciutadà (SIC), una experiència que comença en els setanta als països anglosaxons i als nòrdics sota el nom de *Community Information*, i que ha esdevingut un mecanisme decisiu d'integració de la biblioteca en la comunitat i viceversa, tal com va quedar palès durant el Congrés, amb l'experiència nordamericana de Chicago *Citizen action information*: Informació per a la integració social, relatada per Barbara J. Ford, Assistant Comissioner de la Biblioteca Pública de Chicago.

En l'actualitat, asseguren els bibliotecaris, el foment dels serveis d'informació dins de les biblioteques és un punt que arpleguen les directrius internacionals. I insisteixen en què "els SIC han d'adaptar-se i tenir presents les necessitats de la comunitat, així com buscar un equilibri entre allò global i local. En eixe sentit, "la Biblioteca -assegura Omella- ha de presentar-se davant l'usuari com a generadora i gestora de la informació local, per a la qual cosa necessitat prèviament una forta planificació, així com el treball conjunt amb xarxes d'informació i la coordinació amb els Ajuntaments de les localitats".

Les biblioteques, però, no poden tampoc ser meres portes obertes a la informació. Aquesta és tan abundant, que l'usuari s'hi perdria sense una ajuda, una guia. En eixe sentit, els responsables del Catàleg Col·lectiu de la Generalitat Valenciana, Ignacio Latorre i Francisca Cerdà -van parlar de la seua experiència i van apostar per un treball integrat i integrador: "és inviable que avui una biblioteca trebal·le aïllada -van dir- ha de treballar en xarxa, i sobretot, en xarxa electrònica, ja que està ajudant a l'usuari a saber què pot trobar a cada biblioteca, abans fins i tot d'anar-hi físicament".

La Societat de la Informació: per a què, per a qui?

Traspasat avui el llinar d'un món global, l'encontre va plantejar també les alternatives de les biblioteques davant la globalització, i la responsabilitat d'aquestes de contribuir a preservar el patrimoni cultural local amb preguntes com: ¿Quina és la biblioteca del futur? ¿Per a què i per a qui? De les intervencions realitzades sobre

La Biblioteca com a lloc d'integració per als ciutadans immigrants va ser un dels temes estrelles del Congrés.

aquest tema es desprenen algunes conclusions bàsiques: segons els professionals, la biblioteca del futur serà un centre amb bones connexions a Internet, un punt clau d'accés a la cultura, tant a l'escripta com a l'audiovisual. "Avui -asseguren- ja no importa tant la propietat de la informació, sinó l'accés. D'aquí la necessitat i la vàlua dels catàlegs col·lectius". Però si efectivament una biblioteca sense ordinadors i accés a la xarxa sembla ja un lloc carpetovetònic, els professionals de les biblioteques van coincidir en defensar un model híbrid de biblioteques entre la biblioteca tradicional física i la biblioteca virtual, com a una alternativa de futur. Tal com Maija Berndtson, directora de la Biblioteca Pública de Helsinki, havia apuntat durant la primera ponència del congrés, on va donar a conèixer la xarxa de biblioteques públiques de la ciutat finlandesa. Per a Maija, el futur passa per equilibrar i harmonitzar aquests dos espais, físic i virtual. Idea que també va defensar Barbara Ford, tot argumentant que el tracte humà entre usuari i bibliotecari és fonamental per al bon funcionament dels centres.

En eixe sentit, segons els experts, si l'ús de les tecnologies no s'obri a la presència de persones físiques i es converteix en un exercici centripede, aquestes resultaran ben poc beneficioses per a la societat. "A més -asseguren els bibliotecaris- les biblioteques es troben la majoria de les ocasions amb el problema de l'absència de publicacions electròniques que els oferisquen recursos d'utilitat".

Durant els tres dies, i com a una constant en el debat, es va parlar de les possibilitats, actuals i potencials, de les biblioteques públiques per garantir un accés democràtic de les comunitats a la Societat de la Informació i el Coneixement. Les Biblioteques -coincidiren en afirmar la majoria dels assistents- i així ho va manifestar la ministra de Cultura, Pilar del Castillo, en l'acte inaugural "són les encarregades de solventar l'accés del ciutadà a la Societat de la Informació i de democratitzar-la". En eixe sentit, del Castillo va fer públic davant dels bibliotecaris el conveni recentment signat entre el Ministeri de Cultura i el de Ciència i Tecnologia per dotar de connexió d'Internet a 4.000 biblioteques públiques.

I és que quan a penes han cobert el seu deute històric, les biblioteques públiques de l'Estat Espanyol es troben de cara un doble repte: d'un costat, no perdre el tren de la Societat de la Informació i saber afrontar el desafiament de les anomenades TIC, Tecnologies de la Informació i la Comunicació. I d'altre, adaptar-se harmònicament a un nou model social multicultural on la necessitat de respecte, (re)coneixement, acceptació i la urgència de possibilitar la integració plantegen nous reptes.

Així ho van manifestar els participants de la taula rodona *La biblioteca pública como espacio de integración ciudadana* en un fòrum multitemàtic, síntesi de gran part de l'encontre, on sobretot es va parlar de la integració dels col·lectius immigrants a les biblioteques, però també de les noves tecnologies i l'ús que se'n fa, de cara a aconseguir objectius integradors.

Durant aquest espai, Blanca Calvo i Gloria Álvarez, de Guadalajara i Colmenarejo, respectivament, van parlar de la tecnologia com un conjunt d'eines que al capdavant -van dir- "són simplement això, eines, i que, primer que res, cal proporcionar la formació que les faça valuoses, tant per als bibliotecaris com per als usuaris, ja que per elles mateixes, no ho són". "Hem de procurar -van insistir- ajudar també en donar la capacitat d'entendre un text i reflexionar sobre ell. Hem de ser capaços, des de les biblioteques, de fer sentir a la gent l'emoció davant dels textos, de donar-los pistes per a entendre'ls. I eixe és el nostre major repte". "Com fer-ho -van apuntat- és una altra qüestió". Per la seua banda, la directora de Servíços de Bibliotecas, Instituto Português do Livro e das Bibliotecas, Maria José Moura, va apuntar que "vivim un moment delicat perquè les tecnologies són cares i no sempre el seu ús és el correcte".

El nou disseny d'una societat multiculturalitat, on cada dia conviuen més llengües i cultures diferents, notablement a partir de l'arribada contínua d'immigrants a Espanya, i les possibilitats de la biblioteca pública com a espai d'integració ciutadana van centrar, en gran part, l'atenció del congrés. En eixe sentit, José Luis Villacañas, director general del Llibre, Arxius i Biblioteques i moderador de la taula rodona (*La biblioteca pública como espacio de integración ciudadana*), va desgranar, a grans trets, un model de "biblioteca per a la convivència" on fomentar el coneixement recíproc i la tolerància, en un debat obert en què els participants van plantejar la responsabilitat de la biblioteca de convertir-se en un "lloc d'encontre, d'integració i mestissatge, de manera que funcionen com a centres cívics de transmissió de valors". "La biblioteca, segons Calvo i Álvarez, pot ser fins i tot un lloc d'agitació, de mobilització i de transformació de la societat, a mena d'activistes dels drets humans". "Des de les nostres biblioteques -van dir- es poden també difondre valors de convivència i respecte, tot esdevenint un punt d'encontre per als ciutadans de diferents llengües i cultures". I van posar com a exemple diverses experiències de conta contes amb usuaris immigrants, així com la iniciativa d'intercanvi d'idees amb els bibliotecaris dels països d'origen dels immigrants per tal d'aconsellar-los a l'hora d'ofertar llibres per a les persones d'altres cultures. En la línia del que va relatar Barbara J. Ford, referint-se al projecte de germanor *Sisters Librarians (Bibliotecas Hermanas)* a Queens (N.Y) amb les comunitats hispanes, els participants de la taula van exposar també les seues diferents experiències professionals que els han dut a treballar des de la biblioteca com a centres productors i gestors d'informació per tal d'ajudar els nousvinguts a integrar-se en la societat, oferint-los orientació en gran part dels tràmits quotidians que suposa un simple canvi de domicili, en aquesta ocasió multiplicats pel fet de ser un país estranger per a ells. "El que a nosaltres ens resultaria un pur tràmit -va dir Blanca Calvo- per a una persona que desconeix la llengua

LA BIBLIOTECA PÚBLICA COM A SALVAGUARDA DE LA CIUTADANIA

El logotip de les biblioteques ofereix, segons els experts, una imatge identificativa "clara, neutra i perdurable"

Durant el Congrés es va celebrar una sessió de pòsters per intercanviar projectes entre els professionals de les biblioteques.

LA BIBLIOTECA PÚBLICA COM A SALVAGUARDA DE LA CIUTADANIA

i els mecanismes burocràtics, pot ser un mur insalvable, i és aquí on les biblioteques –va dir- poden oferir un gran servei a la societat”. Blanca Calvo va assegurar que “la cultura, i les biblioteques com a part i productora d’ella, són un capital social que crea riquesa i revaloritza la societat”. “La biblioteca -van assenyalar els participants- pot ser també, i hauria de ser-ho, el saló de la comunitat on poder paliar la soledat de les grans ciutats, el lloc on allò estrany esdevé familiar i un àmbit d’educació on el ciutadà pot trobar la possibilitat de seguir una formació contínua, on satisfer la curiositat del saber en el més ample terme, a través de cinefòrum, teatre, clubs de lectura, música”.

Per la seua banda, Ramón Abad, de l’Instituto Cervantes, va reflexionar sobre col·laboració entre les biblioteques i els Centres Culturals, “que si bé són centres més especialitzats -va dir- poden assessorar de cara als usuaris estrangers de les biblioteques públiques, com ocorre en el cas del Cervantes a Nova York”. De fet, la cooperació entre les biblioteques i altres centres, com ara museus, centres culturals, universitats i altres, va ser una de les propostes que va trobar també gran ressò entre els participants, que apostaren per “una biblioteca més interdisciplinària”. En eixa línia, es van presentar els resultats dels projectes realitzats a Peñaranda de Bracamonte (Salamanca), per part de la Fundació Germán Sánchez Ruipérez i a Mieres (Astúries) des de la Fundació Bertelsmann.

Quant a les intervencions dedicades a la Biblioteca com a centre d’integració, destaquem també l’aportació del Fòrum Debat conduït per Dolores Miñarro, de la Biblioteca Pública de Sagunt, sota el nom “La Biblioteca pública i la multiculturalitat”, que va reflexionar sobre la integració d’altres cultures a la biblioteca i va donar a conèixer diferents projectes bibliotecaris a poblacions multiculturals. El congrés també va ser l’ocasió de difondre el projecte *Contes Multicolors Projecte Intermunicipal de narració oral per a adults*, que va començar en 1998, a partir de la iniciativa de cinc biblioteques públiques municipals valencianes per tal de recuperar l’encant de la narració oral i els valors literaris del conte tradicional, tot optimitzant els recursos humans i econòmics dels municipis participants, amb una gestió coordinada de les activitats. Una altra iniciativa valenciana rellevant que es pot consultar en les actes del congrés és la publicació d’un article metodològic sobre la bibliografia realitzada a la comarca de la Vall d’Albaida.

A qui no arriben les biblioteques i per què?

Una de les visions més autocrítics de l’encontre la va aportar Roser Lozano, directora de la biblioteca de Tarragona. Segons Lozano els bibliotecaris haurien de parar-se a reflexionar més sovint sobre el fet que “la biblioteca pública al servei de la Comunitat és una inversió de tots, però que no tots se’n beneficien”. “Perquè correm el risc -va subratllar- d’oblidar-nos d’aquells que no vénen mai a les biblioteques”. I és que com va ressaltar Lozano, la “xifra és alarmant”, ja que les estadístiques més recents diuen que el 82% de la població major de 18 anys no va mai a les biblioteques i el 60% dels usuaris són estudiants menors de 18 anys, segons les dades d’un estudi realitzat per la Fundació Germán Sánchez Ruipérez en col·laboració amb el Ministeri de Cultura i Educació. “Aquests resultats haurien de dur-nos -va insistir- a reflexionar sobre el que estem fent malament i o el que podríem fer millor”. “Crec que cal que comencem a pensar més -continuà- en els no usuaris, en aquells que no van mai a una biblioteca, i que analitzarem: A quins col·lectius estem dirigint les biblioteques? Què succeeix amb els col·lectius marginals? I Com podem captar nous usuaris? I va deixar obertes dues hipòtesis. Potser -va dir- només ens estem dedicant a la gent amb un cert nivell cultural, potser les nostres biblioteques destinen les noves inversions i recursos en mantenir els usuaris que ja tenen -va insistir- i no en captar-ne de nous. Segons Lozano un dels punts claus per aconseguir unes biblioteques implicades en la societat i viceversa és “atendre el sector que ens desconeix” i indagar, a mena de principi ètic de justícia social, què estan fent les biblioteques que no atreuen l’assistència de nous col·lectius? En eixe sentit, va insistir en la necessitat de trobar noves maneres, per a les biblioteques, de donar-se a conèixer, “d’un costat canviant-ne la imatge minusvalorada que hi ha actualment, o fent un ús intel·ligent dels mitjans de comunicació”. Un aspecte en què van coincidir gran part dels assistents, que es van mostrar d’acord en la necessitat d’acabar amb una càrrega del passat que, segons assenyalen “tendeix a sostenir i consentir una situació de deficiència, amb un ‘ja estem bé com estem’”.

Altra de les qüestions que va centrar el debat va ser: què han fet fins ara les biblioteques per integrar les persones amb discapacitats físiques (entre elles la ceguera) i què poden encara millorar? Segons Gloria Álvarez, de la Biblioteca María Moliner de Villaverde “no es tracta simplement de dotar els centres d’un accés físic per a aquests col·lectius, sinó d’integrar-los-hi i fer-los sentir-se’n part, sense cap tipus de discriminació, ni física ni psicològica, com pot ser l’absència de llibres i revistes sobre temes que els puguen interessar, la inexistència d’infraestructures adequades fora dels centres específics, com ocorre amb les persones cegues, o la mera col·locació de l’accés ‘sense barreres’ retirat de la porta principal”. “Petits’ detalls com aquests obstaculitzen, segons Gloria, la integració plena i igualitària dels discapacitats a les biblioteques”.

Biblioteca selecta, o biblioteca per a tots?

Com apuntàvem adés, un dels temes de major actualitat es planteja davant l’interrogant: per quin model de

La mirada sobre Amèrica Llatina la va oferir **Gloria Mª Rodríguez Santa María**, responsable del *Departamento de Cultura y Bibliotecas de Medellín, Colòmbia*.

biblioteca pública apostar? En eixe sentit, la intervenció de Jordi Llobet, del Servei de Biblioteques i del Patrimoni Bibliogràfic de la Generalitat de Catalunya, durant la qual va donar a conèixer el Servei d'Informació Selectiva (SIS) -eina d'informació bibliogràfica per a biblioteques públiques que recull els títols bàsics dels camps del saber per orientar en el procés de selecció de fons bibliogràfics- va oferir algunes pistes en apuntar la idea que, des de fa un temps, les biblioteques han traspassat el seu patrimoni, la figura central, del llibre a favor del públic o usuari. Segons Llobet, aquesta nova situació "pot dur el risc d'oferir unes biblioteques efímeres de best-sellers, o bé el pol oposat, de dissenyar biblioteques d'elit. En aquest sentit, Llobet va obrir el debat sobre si poden les biblioteques conèixer bé els seus usuaris, si tenen autoritat per a fer-los recomanacions, i en eixe cas, què recomanar-los? "Al capdavantell -va dir- parafrasejant José Saramago, formar una biblioteca és un acte de creació".

Realitats confrontades

La mirada sobre Amèrica Llatina la va oferir Gloria Mª Rodríguez Santa María, responsable del Departamento de Cultura y Bibliotecas de Medellín, Colòmbia, qui va cridar l'atenció entre les diferències "quasi insalvables" entre la realitat llatina i l'anglosaxona. "Mentre els llatins a penes exigim un bon servei públic i ens impliquem poc en el disseny i avaluació dels serveis prestats, en el model anglosaxó -va dir- la implicació i l'exigència dels usuaris és molta i constant". Per a la responsable de Colòmbia, la clau per a millorar la qualitat de les biblioteques està en crear usuaris exigents, lectors autònoms que reflexionen, i no simples receptors passius. "Altre punt sobre el que cal incidir per aconseguir unes bones biblioteques en l'anomenada societat de la informació -va recalcar- és la formació complementària dels bibliotecaris en altres àrees, de cara a una major interdisciplinarietat que pugui donar respostes a les necessitats que s'hi plantegen diàriament". "Al capdavantell -va insistir- hem de tenir sempre present que una biblioteca va molt més enllà d'una obra arquitectònica". "La diversitat de les poblacions i les comunitats -va matisar- determinen el fet que un model de biblioteca que funcione molt bé en un determinat lloc, pugui no ser vàlid per a un altre. Per tant -va insistir- hauríem d'adequar els centres al seu entorn i no oblidar la responsabilitat de la biblioteca en la preservació del patrimoni cultural local".

Quant a la capacitat de resposta per part de les biblioteques enmig de la situació guerra i violència que travessa el país, Gloria va assenyalar que les biblioteques situades en zones conflictives "han d'estar amb la comunitat, perquè al cap i a la fi són els únics llocs amables on poden anar encara". "A Colòmbia -va afegir- continuem treballant i promovent serveis en aquestes zones perquè són les que més els necessiten. No podem abandonar-los, -va dir- ells ens reclamen i ens demanen, per favor, que continuem estant ahí".

"Un logotip que ens identifica"

El congrés va ser l'ocasió també per presentar el logotip per a les biblioteques públiques de l'estat espanyol, així com el portal S.O.L recomanat de lectura, del que ja vam parlar en el número anterior de Compactus. Mª Dolors Portús, Cap de Servei de Biblioteques de Catalunya, va ser l'encarregada de donar a conèixer el logotip. Segons Portús, la nova imatge de les biblioteques públiques serà una imatge "clara, neutra i perdurable, de fàcil identificació, capaç de ser associada a qualsevol administració i de difícil caducitat". "A més -va dir- la difusió del logo serà també l'ocasió de donar a conèixer els serveis de les biblioteques públiques a moltes persones que encara els desconeixen".

Quant a elements que identifiquen les biblioteques, durant aquests dies es van presentar també a València les "Pautas sobre los servicios de bibliotecas públicas", batejades com *Pautas de Leyre*, com a resultat d'un treball que es va iniciar a Murcia en 1999 i va concloure a Leyre en 2002, i que ha donat com a resultat un conjunt de propostes normatives a seguir per part de les Biblioteques Públiques. Emmarcades en el Plan de Impulso de las Bibliotecas Españolas del Ministeri d'Educació, Cultura i Esport, les Pautas són una eina que té com a objectiu impulsar el desenvolupament de les biblioteques públiques a l'Estat Espanyol. "Tot plegat -va assegurar Dolors Portús, responsable del grup de treball- ha de contribuir a convertir la biblioteca en la porta d'accés a la societat de la informació i el coneixement".

Finalment i com a cloenda dels tres dies de debat, s'hi van presentar les conclusions del Congrés, tot generant un debat enriquidor de propostes per part dels bibliotecaris provinents d'ajuntaments d'escassa població, que van recordar el paper important del professional de la informació en les àrees rurals i van apuntar la necessitat d'una major implicació per part de l'administració local en la nova concepció de les biblioteques, així com la demanda de més recursos formatius per als professionals, tot inclouent la formació contínua dels bibliotecaris en els programes de les diverses escoles de biblioteconomia.

Per tal de completar la informació d'aquest apartat, seguidament afegim dos quadres: *Pautas sobre servicios de las Bibliotecas Públicas* y les *Conclusiones sobre el I Congreso Nacional de Bibliotecas Públicas Valencia, 29,30 y 31 de octubre de 2002*

LA BIBLIOTECA PÚBLICA COM A SALVAGUARDA DE LA CIUTADANIA

Les conclusions es van presentar enmig d'un debat amb propostes enriquidores.

En el marco del I Congreso Nacional de Bibliotecas Públicas, celebrado en octubre del 2002 en València, se presentaron las Pautas sobre los servicios de las bibliotecas públicas (también llamadas "Pautas de Leyre"). Las Pautas es un documento que ha sido redactado por un grupo de trabajo formado por representantes del Ministerio de Educación, Cultura y Deporte; de la Federación Española de Municipios y Provincias y de las Comunidades Autónomas (entre ellas la Dirección General del Libro, Archivos y Bibliotecas de la Comunidad Valenciana desde el año 2001). El grupo ha sido excelentemente coordinado durante estos años por Mª Dolores Portús, Cap del Servei de Biblioteques de la Generalitat de Catalunya y ha funcionado como un foro de discusión de profesionales que se ha distinguido por mantener posturas abiertas dentro de una nueva concepción de las bibliotecas públicas y siempre desarrollando ideas desde el esfuerzo dialéctico bien entendido y el intercambio de experiencia y realidades de los diferentes puntos de España.

Este grupo de trabajo está enmarcado dentro del programa de cooperación bibliotecaria que se está desarrollando entre el Ministerio y las Comunidades Autónomas y que engloba otros grupos de trabajo como son los de "estadísticas de bibliotecas públicas", "redes urbanas", "automatización de bibliotecas", "patrimonio bibliográfico", etc.

Las pautas nacen con la pretensión de ser una herramienta que impulse el desarrollo de las bibliotecas públicas en España. Además, tienen como objetivo servir a los profesionales de bibliotecas y a las instituciones como una guía para la creación de bibliotecas públicas y para la planificación y prestación de los servicios de bibliotecas. En todo momento, el documento asume y difunde las nuevas funciones que la sociedad de la información ha atribuido a las bibliotecas y trata de acabar con la concepción tradicional que persistía en algunos ámbitos sobre la biblioteca pública. La biblioteca pública se erige en el documento como primer centro de información local, portal de acceso a la información y conocimiento que las tecnologías ponen a nuestro alcance, centro de actividades culturales de primer orden y espacio de identidad que estimula los valores de interculturalidad, solidaridad y participación, lugar de convivencia y encuentro. En una sociedad democrática, la biblioteca pública es la encargada de garantizar la igualdad de oportunidades en el acceso y uso de las fuentes del conocimiento y la cultura y también es la que garantiza una oferta integral de información, formación, ocio activo y cultura. Además, los usuarios potenciales de la biblioteca pública son toda la comunidad, pues es una entidad abierta a todos los ciudadanos sin exclusiones de ningún tipo.

Las pautas se dividen en los siguientes capítulos: introducción (concepción actual de la biblioteca pública); usuarios y servicios (servicios a los usuarios, formación de usuarios, actividades culturales, horarios, etc.); los recursos de información (gestión de la colección, selección y adquisición, expurgo, colecciones especiales); instalaciones (ubicación, espacio interior, equipamiento, superficie); recursos humanos (categorías profesionales, organización, formación); gestión y planificación de bibliotecas públicas (rentabilidad de recursos, cartas de servicios, financiación, promoción) y el capítulo dedicado a cooperación. Se incluyen como apéndices referencias a las disposiciones normativas estatales, locales y autonómicas; cuadro comparativo de indicadores mínimos (servicios, horarios, superficie, fondos, etc.) que se piden a las bibliotecas según comunidades autónomas y volumen demográfico de las poblaciones y una bibliografía muy relacionada con los capítulos de las "pautas".

Estas "Pautas de Leyre" han sido publicadas en formato papel por el Ministerio de Educación, Cultura y Deporte y también pueden ser consultadas en el "Portal de las Bibliotecas Valencianas" (<http://bibliportal.cult.gva.es/> dentro de la Sección de Bibliotecas-legislación bibliotecaria-nacional). El Grupo de Pautas se ha comprometido a reunirse periódicamente para revisar el documento, modificarlo en lo que se considere pertinente y atender las sugerencias de los profesionales de bibliotecas públicas en el intento de que sea una guía de trabajo viva y útil.

CONCLUSIONES: I CONGRESO NACIONAL DE BIBLIOTECAS PÚBLICAS

València, 29, 30 y 31 de octubre de 2002

A pesar del avance experimentado por las BP españolas en los últimos años, se constata la necesidad de que las distintas administraciones asuman como objetivo prioritario el desarrollo de las bibliotecas públicas para ampliar la oferta de servicios y mejorar constantemente su calidad.

Las BP desempeñan un papel fundamental como centros cívicos, lugares de encuentro y de transmisión de la cultura. Se reconoce su importancia en el fomento de la lectura para todos los sectores de la población.

Ante el creciente proceso de globalización de la sociedad, la BP deberá servir de puente entre los diferentes agentes sociales y estimular la participación de los ciudadanos como productores, consumidores y protagonistas de la cultura local.

Las BP son espacios sociales de gran importancia para la integración de los colectivos inmigrantes y facilitan la convivencia en sus comunidades. La cooperación con organismos nacionales e internacionales puede ser de gran ayuda para el desarrollo de estas iniciativas.

Se recomienda a las administraciones públicas a dotar a las bibliotecas públicas de personal cualificado y en número suficiente. Las TIC son herramientas imprescindibles para que la BP cumpla su función como puerta de acceso a la sociedad del conocimiento. Para evitar diferencias entre los ciudadanos por razón del lugar de residencia, nivel económico o situación social en lo que se refiere al acceso a la información electrónica a todas las bibliotecas públicas españolas deben incorporar cuanto antes a sus actividades las TIC e Internet.

La creciente demanda y aceptación de la información y servicios bibliotecarios disponibles a través de la Red hacen recomendable aumentar la presencia de las BP españolas en Internet, fomentando la creación de sitios web y facilitando los medios técnicos y la formación necesarios para ello.

Las BP y las instituciones responsables de las mismas deben diseñar y poner en práctica programas y servicios que respondan a los requerimientos de la comunidad, teniendo en cuenta su diversidad. Para ello se llevarán a cabo estudios de usuarios reales y potenciales de manera que se puedan conocer sus necesidades y establecer objetivos específicos y prioridades.

Se considera una línea de acción prioritaria la formación continua de los profesionales de las BP. A este fin, se considera imprescindible que las administraciones responsables, los centros universitarios y las asociaciones profesionales promuevan programas formativos. Es imprescindible fortalecer las relaciones entre la biblioteca pública y la comunidad mediante el diseño y prestación de servicios de información comunitaria, como estrategia de estímulo a la participación ciudadana.

Se reconoce el papel de la BP como centro integrador de información de la comunidad y como garante de la presencia y el acceso a los contenidos generados por las comunidades locales en las redes globales de acceso a la información. Las entidades responsables de la gestión de la información local deben potenciar esta función de la BP.

La función educativa de la BP adquiere su mayor relevancia en la sociedad de la información. Más allá del apoyo a la educación formal, las BP deberían afianzarse como espacio imprescindible para la formación permanente y el autoaprendizaje de los ciudadanos. Se destaca el papel de los servicios bibliotecarios de las zonas rurales como motor para el desarrollo integral y el equilibrio territorial de estas zonas en la medida que garantizan la igualdad de oportunidades y evitan el aislamiento y la exclusión social.

Las BP deben llevar a cabo programas específicos para los colectivos que tienen más dificultades en el acceso a la información y al conocimiento. Con este objetivo se propone abrir líneas de colaboración entre las asociaciones que representan a las personas con discapacidades y las BP. Teniendo en cuenta la celebración en 2003 del "Año europeo de las personas con discapacidad", se propone la eliminación de todas las barreras físicas y tecnológicas con el objetivo de permitir a los discapacitados el acceso a todos los servicios y recursos de información.

Dado el interés de los resultados profesionales y científicos del Congreso, se recomienda su continuidad con periodicidad bienal.